

ΒΙΒΛΙΟ

ΤΕΥΧΟΣ 15 • 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2016

ΕΝΑΣ, ΔΥΟ, ΟΛΟΙ ΞΕΝΟΙ

ΤΗΣ ΜΥΡΣΙΝΗΣ ΓΚΑΝΑ

[ΚΑΜΕΛ ΝΤΑΟΥΝΤ](#)
[ΜΕΡΣΩ,](#)
[Ο ΑΛΛΟΣ ΞΕΝΟΣ](#)
[ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:](#)
[ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΡΙΓΚΟΣ](#)
[ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ](#)

«Σήμερα η μαμά ζει ακόμη». Είναι σχεδόν βέβαιο ότι και να μην έχει διαβάσει κάποιος τον Ξένο του Αλμπέρ Καμύ μπορεί να αναγνωρίσει ότι εδώ αντιστρέφεται η πρώτη φράση αυτού του εμβληματικού μυθιστορήματος («Σήμερα η μαμά πέθανε»). Όπως η Τζην Ρυς στην Πλατιά θάλασσα των Σαργάσων επιλέγει για ηρωίδα της την τρελή γυναίκα του Ρότσεστερ από την Τζέιν Έιρ, που εμφανίζεται χωρίς όνομα και πραγματική ταυτότητα, έτσι και ο Αλγερινός Καμέλ Νταούντ βασίζει το βιβλίο του σε έναν ελάχιστο χαρακτήρα άλλου μυθιστορήματος. Ο ανώνυμος Άραβας που δολοφονείται στην παραλία από τον Μερσώ, τον αποξενωμένο ήρωα του Καμύ, βρίσκει εδώ ένα όνομα και μια οικογένεια, μια μητέρα και έναν αδελφό, που αναγκάζονται να ζήσουν στη σκιά αυτού του φόνου. Η στενή σχέση των δύο βιβλίων αναγγέλλεται άλλωστε ήδη από τον τίτλο. Με το Μερσώ, ο άλλος ξένος, ο Νταούντ ξεκινά έναν ιδιότυπο διάλογο και ο παθιασμένος αναγνώστης μπορεί, αν θέλει, να περάσει ώρες αντιπαραβάλλοντας τα δύο μυθιστορήματα, και θα βρει, είναι η αλήθεια, ουκ ολίγες άμεσες και έμμεσες αναφορές, σκηνές ολόκληρες που καθρεφτίζουν και αντιστρέφουν το «πρωτότυπο». Δεν πρόκειται όμως απλώς για ένα παιχνίδι μεταθέσεων και εντυπώσεων.

Ο ανώνυμος Άραβας δεν αναδεικνύεται ούτε εδώ σε πρωταγωνιστή. Μετατρέπεται σε σύμβολο και αφορμή για να βρει τη φωνή του ο Χαρούν, ο αδελφός που έχει μείνει πίσω. Επτά χρόνων την εποχή της δολοφονίας, γέρος και κουρασμένος πλέον, μόνιμος θαμώνας του μπαρ «Τιτανικός» στο Οράν, αφηγείται την ιστορία του και ταυτόχρονα την μετα-αποικιοκρατική ιστορία της Αλγερίας. Απευθύνεται σε έναν νεαρό ακαδημαϊκό που έχει έρθει από τη Δύση για έρευνα, στον αναγνώστη, στον Καμύ, σε έναν ξένο στον οποίο πρέπει να εξηγήσει την πορεία της ζωής του, που σφραγίστηκε και καθορίστηκε από τον χαμό του αδελφού του.

Ο Καμέλ Νταούντ, δημοσιογράφος κατά βάση, είναι πολύ γνωστός στον γαλλόφωνο κόσμο για την κριτική του στάση απέναντι στην πατρίδα του και στο κύμα του ισλαμισμού που σαρώνει την Αλγερία και τις υπόλοιπες αραβικές χώρες. Ο ίδιος δηλώνει ότι θεωρεί το βιβλίο του συμπλήρωμα και συνέχεια του Ξένου. Ο Χαρούν έχει ζήσει με το βάρος του καθήκοντος απέναντι στη μνήμη του αδερφού του, με το άσβεστο μίσος της μητέρας του και την ανάγκη της να βρεθεί ένα νόημα σε αυτό το έγκλημα, να αποδοθεί ένα είδος δικαιοσύνης, που τον ωθεί τελικά σε έναν εξίσου παράλογο φόνο. Ο Μερσώ και ο Χαρούν είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος: ο Μερσώ ζει χωρίς νόημα, χωρίς ιστορία, χωρίς λόγο ύπαρξης· ο Χαρούν ζει μέσα σε έναν κόσμο που νοηματοδοτείται συνεχώς από τον θάνατο και τη μνήμη

και γι' αυτό η αφήγησή του είναι ταυτόχρονα συναρπαστική και ενοχλητική. Αφηγείται τη μητέρα-μάνα αλλά και τη μητέρα-πατρίδα, τη σύγχρονη Αλγερία, όπου το βάρος της θρησκείας, από τη μια μεριά, και της ασφυκτικής συλλογικής μνήμης που διαμορφώνεται, πολλές φορές, ανεξάρτητα, ίσως και κόντρα στην ιστορική αλήθεια, υψώνονται σαν τείχη που κλείνουν απέξω κάθε λογής ατομικότητα.

Κι εδώ βρίσκεται η καρδιά του μυθιστορήματος και το κοινό ερώτημα που διατρέχει τους δύο «ξένους». Πώς μπορεί ο άνθρωπος να διαχειριστεί την ανεξαρτησία του, να αποδεχτεί ότι γεννιέται και πεθαίνει μόνος, ότι οφείλει να χαράξει μόνος του τα μονοπάτια που θα ακολουθήσει, ξένος μέσα σε ένα αδιάφορο σύμπαν; Ο Νταούντ επιλέγει να δει αυτή τη διαπίστωση ως φορέα ελευθερίας και όχι αγωνίας. Η απουσία νοήματος μας επιτρέπει να αμφισβητούμε και να κρίνουμε τα πάντα, μας αναγκάζει να απομακρυνθούμε από την καταστροφική ευκολία. Ο ίδιος, σε συνέντευξή του, το συνοψίζει ως εξής: «Έχω προσέξει ότι οι άνθρωποι που λειτουργούν μέσα σε ένα κλειστό φιλοσοφικό σύστημα είναι αυτοί που ασκούν το παράλογο, και αυτοί είναι που τελικά καταλήγουν να σκοτώνουν άλλους. Από την άλλη, ένας άνθρωπος που καταλαβαίνει ότι ο κόσμος είναι παράλογος βρίσκεται σε θέση να ερμηνεύσει τον κόσμο, να βρει νόημα. Ακριβώς επειδή γνωρίζω ότι ο κόσμος είναι παράλογος, δεν πρόκειται να σε σκοτώσω. Αν όμως φτάσω να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι ο κόσμος έχει κάποιο νόημα, μπορώ να σε σκοτώσω στο όνομα αυτού του νοήματος. Ονομάζεται ναζισμός, τζιχαντισμός, ισλαμισμός και ακροδεξιά». ♦